

Eğitim ve Ekonomik Büyümenin Farklı Yaş Gruplarındaki Kadın İşsizliği Üzerine Etkisi: Seçilmiş OECD Üyesi Ülkeler Üzerine Ekonometrik Bir Analiz

Fatma Fehime AYDIN*

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Cemalettin LEVENT**

Bağımsız Araştırmacı

Öz

Günümüzde kadın işgücü geçmişe oranla daha fazla istihdam edilse de çeşitli faktörlerin etkisiyle erkek işgücünün istihdam düzeyinin gerisinde kalmaktadır. Kadın işgücünün yetersiz istihdamı da çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle kadın istihdamını etkileyen faktörler çeşitli çalışmalarda ele alınmıştır. Bu çalışmada bu faktörlerden eğitimin ve ekonomik büyümenin kadın istihdamı üzerindeki etkisi farklı yaş gruplarındaki kadınlar için analiz edilmektedir. Çalışmada Avusturya, Avustralya, Kolombiya, Portekiz, Finlandiya ve Türkiye'nin 2005-2020 dönemi verilerinden yararlanılarak panel veri analizi uygulanmıştır. Bu bağlamda ilk olarak homojenite ve yatay-kesit bağımlılık testleri yapılmış, ardından ulaşılan sonuçlardan hareketle hangi birim kök testlerinin uygulanacağına karar verilmiştir. Birim kök testleri uygulandıktan sonra eş bütünleşme analizinin yapılmasının uygun olduğuna karar verilerek Westerlund eş bütünleşme testi uygulanmıştır. Son olarak katsayıların belirlenmesi amacıyla dinamik en küçük kareler (DOLS) metodu uygulanmıştır. Analizlerden elde edilen sonuçlara göre eğitim ve büyüme değişkenlerinin her ikisinin de 25-29 yaş kadın işsizlik oranlarını negatif yönde etkilediği görülmektedir. Eğitim değişkeninin 29-34 yaş kadın işsizlik değişkeni üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülürken; büyüme değişkeninin 29-34 yaş kadın işsizlik değişkeni üzerindeki etkisinin negatif yönde olduğu tespit edilmiştir. Tüm bunlardan hareketle, eğitim genç yaş grubu olarak sayılabilecek 25-29 yaş grubundaki kadınların istihdamını azalttığı ancak zamanla etkisini kaybettiği; iktisadi büyümenin ise kadın istihdamını çoğu zaman olumlu etkilediği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler

Eğitim, ekonomik büyüme, genç işsizliği, kadın istihdamı, Westerlund eşbütünleşme testi, dinamik en küçük kareler (DOLS) yöntemi.

* Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, fatmafehimeaydin@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7026-6889

** Dr., Bağımsız Araştırmacı cemalettin_65_@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7147-1027

The Impact of Education and Economic Growth on Female Unemployment in Different Age Groups: An Econometric Analysis on Selected OECD Member Countries

Abstract

Today, although female workforce is employed more than in the past, it lags behind the employment level of male workforce due to various factors. Insufficient employment of the female workforce also brings along various problems. Therefore, the factors affecting women's employment have been discussed in various studies. In this study, the effects of education and economic growth on women's employment are analyzed for women in different age groups. In the study, panel data analysis was applied by using the 2005-2020 period data of Austria, Australia, Colombia, Portugal, Finland and Turkey. In this context, firstly homogeneity and cross-section dependency tests were performed, and then, based on the results, it was decided which unit root tests would be applied. After applying the unit root tests, it was decided that it would be appropriate to perform the cointegration analysis and the Westerlund cointegration test was applied. Finally, the dynamic least squares (DOLS) method was applied to determine the coefficients. According to the results obtained from the analyzes, it is seen that both education and growth variables negatively affect the unemployment rates of 25-29 years old women. While it was seen that the education variable did not have a significant effect on the female unemployment variable aged 29-34; it has been determined that the effect of the growth variable on the 29-34 years old female unemployment variable is negative. Based on all these, it can be said that education reduces the employment of women in the 25-29 age group, which can be considered as the young age group, but loses its effect over time, and economic growth often positively affects women's employment.

Keywords

Education, economic growth, youth unemployment, female employment, Westerlund cointegration test, dynamic least squares (DOLS) method.

Extended Abstract

Today, one of the issues that all societies focus on the most is employment. Despite the fact that nearly half of the world's population is made up of women, a significant portion of women is not yet employed. Solving the problem of women's employment is important in terms of economic growth and increasing social welfare. Due to this importance, the problem of women's employment is discussed in this study. In the study, the issue of women's employment is discussed in terms of the effects of education and economic growth on the employment and unemployment of women in different age groups. Firstly, general evaluations were made by using the 2005-2020 period data of 6 OECD member countries, and then panel data analysis was applied to support the evaluations econometrically.

According to general evaluations, there was a decrease in unemployment rates between 2010-2020 for the age range of 25-34, covering the period of graduation from university, but an increase in 2020 when the Covid-19 pandemic was experienced; in addition, it was observed that female unemployment was higher than male

unemployment in the entire period. For the 15-24 age range, which can be considered as youth unemployment, similar results were found for the 25-34 age range, but there was no significant difference between female unemployment and male unemployment. When the economic growth rates in the OECD countries are examined, it is seen that there was an economic contraction in 2009 with the effect of the global crisis in 2008 and in 2020 with the effect of the pandemic that affected the whole world, but there was economic growth in the period taken apart from these years.

In order to support the study with econometric findings, firstly, cross-section dependency and homogeneity tests were performed. When the results of the cross-section dependence test were examined, it was understood that there was cross-section dependence between the series. This means that a shock that occurs in one of the countries covered can have an impact on other countries as well. Looking at the results of the homogeneity test, it was seen that country-specific heterogeneity was supported.

In the next step of the study, unit root test was performed in order to investigate the stationarity of the series. Since it was concluded that there is a cross-sectional dependence between the series, it was decided that it would be appropriate to use second-generation unit root tests. Therefore, the CIPS test, which is one of the second-generation unit root tests, was used to test the stationarity of the series. When the results obtained from the CIPS test were examined, it was seen that the education variable was stationary at the level, while the other variables were not stationary at the level but became stationary by taking their first difference. Westerlund ECM panel cointegration test was applied to examine whether there is a cointegration relationship between the variables, since all series became stationary when the first difference was taken. When the result of the Westerlund cointegration test was examined, it was observed that there was a cointegration relationship between the series, and the Panel DOLS coefficient estimation method was applied to determine the degree of the relationship.

When the results obtained from the panel DOLS method are examined, it is seen that the education and economic growth variables negatively affect the unemployment rates of 25-29 years old. The education variable considered covers at least associate degree graduates and since the young people between the ages of 25-29 are those who have just completed their higher education, education appears as a factor reducing unemployment here. When the effect of education and growth variables on unemployment in the 29-34 age group is examined; while it was seen that the education variable did not have a significant effect on the 29-34 age unemployment variable; it is seen that the growth variable has a negative effect on the 29-34 age unemployment variable. Since the age group is higher here, the individuals in this group are individuals who have completed their education years ago. Therefore, it is expected that education does not affect individuals in this age group. For both age groups, economic growth appears as a factor that reduces unemployment. Since the economy revives during periods of economic growth, the decrease in unemployment is also in line with expectations.

As can be seen from the results obtained from the study, unemployment is an important issue that needs to be emphasized. However, demographic factors should also be taken into account when conducting studies on unemployment. As a matter of fact, the factors affecting employment do not have the same effect on all individuals, and different effects may occur according to different demographic factors such as the

age, gender, marital status, education, income level of the individuals. In this study, analyzes were made on the basis of demographic factors such as education, age and gender. In future studies, analyzes can be expanded on the basis of other demographic factors.

Reducing the unemployment of young women plays an important role in ensuring economic growth and development. In order for the developing countries to reach the level of the developed countries, it is necessary to implement policies to reduce the unemployment of young women. The most important policy to be implemented in this direction is to increase the education level of women. As the education level of women increases, their participation in the workforce increases, as women's participation in the workforce increases, economic growth and development is achieved, and the unemployment of young women decreases further with the effect of economic growth and development.

Giriş

İşsizlik küresel bir sorun olup dünya ülkelerinin üzerinde önemle durduğu bir konudur. Literatürde işsizlik üzerine çok çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ancak genç işsizliği konusu yetişkin işsizliği konusuna göre farklı ekonomik ve sosyal politikaların benimsenmesini gerektiren çeşitli özelliklere sahiptir. Literatürde genç işsizliği ile yetişkin işsizliğinin birbirinden ayrı olarak ele alınmasını gerektiren üç özellik ortaya koyulmuştur. Bunlardan birincisi, konjonktürel dalgalanmalara karşı daha duyarlı olan genç işsizliğinin yetişkin işsizliğine göre dünyanın her yerinde daha yüksek oranda olmasıdır. İkincisi, iş tecrübesi olmaması ve firmalar için daha düşük maliyete yol açması nedeniyle bir kriz durumunda ilk işten çıkarılanların gençler olmasıdır. Üçüncüsü, iş bulmadaki zorlukların gençlerin aktif olarak iş aramayı bırakmalarına neden olmasıdır (Liotti, 2020: 152).

TÜİK verilerine göre 2021 yılında dünya nüfusunun %15,4'ünü gençler oluşturmaktadır (data.tuik.gov.tr). Bununla birlikte Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yayınlanan Global Employment Trends for Youth 2022 raporuna göre gençlerin %15,5'i işsizdir (ilo.org). Gençlerin eğitimde uzun süre yer alması işgücüne katılımlarının düşmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla gençler arasında işsizlik sorunu günümüzde küresel bir boyut kazanmıştır. Genç işsizliğin yaşanmasında birtakım nedenler söz konusudur. Bunlar; eğitim, konjonktürel dalgalanmalar ve ekonomik büyümenin düşük düzeyde olması şeklinde sıralanabilir. Beşerî sermayeyi artırmaya yönelik bir yatırım aracı olan eğitim seviyesi, işsizlik riskini artıran en önemli faktörlerden biridir. Ancak istatistiki verilere göre işsizlik oranının eğitilmiş işgücünde daha yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir. Genç işsizliğini etkileyen bir diğer faktör de iktisadi büyüme oranlarıdır. İstihdamı artıran ekonomik büyümenin sağlanması durumunda hem yetişkin hem genç işsizliğinin düşürülmesi mümkün olabilecektir (Abdioğlu & Albayrak, 2018: 9).

Dünya nüfusunun neredeyse yarısını kadınlar oluşturmasına rağmen erkeklerin işgücüne katılım oranları daha yüksektir. Kadın istihdamının düşük seviyede olması ekonomik büyümenin yavaşlamasına neden olmaktadır. Bununla birlikte kadın istihdamının düşüklüğü toplumun olumsuz etkilenmesine ve hatta suç oranlarının artmasına dahi neden olabilmektedir. Dünyada emek arzı ekonomik kalkınma ve büyümenin sağlanmasında temel itici güç olarak görülmektedir. Dolayısıyla işgücünde ve eğitimde cinsiyet eşitsizliği ne kadar azaltılabilirse ekonomik büyüme de o kadar olumlu etkilenecektir. Literatürde

kadın istihdamının eğitim ve ekonomik büyüme ile ilişkisine yer veren çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Ancak kadın istihdamını farklı yaş grupları bağlamında ele alan çalışmalara rastlanmamıştır. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı; farklı yaş gruplarındaki kadın işsizliğinin yaşanmasında eğitim ve ekonomik büyümenin rolünü seçilmiş OECD üyesi ülkelerde ekonometrik bir yöntemle araştırmaktır. Bu amaçla çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ilk olarak kadın işsizliği ile ilgili literatür taramasına yer verilmiştir. Daha sonra çalışmanın temel kavramları olan genç işsizliği ve kadın işsizliği kavramları ile ilgili teorik ve istatistikî bilgiler sunulmuştur. Ardından çalışmada kullanılan veri seti ve ekonometrik yöntem tanıtılmış ve son olarak uygulanan analizlerden elde edilen bulgular tablolar halinde sunulurken değerlendirme ve yorumlamalar yapılmış ve çeşitli politika önerilerinde bulunulmuştur.

Kadın İşsizliğine Yönelik Literatür Taraması

1940'lı yıllar kadınların işgücüne katılımında dönüm noktasını oluşturmaktadır. II. Dünya Savaşı'nda erkek işgücünün azalması sonucunda kadınların işgücüne katılımında önemli ölçüde artış olduğu görülmüştür. Kadınların işgücüne katılımındaki artış çeşitli yazarların ilgisini çekmiş ve konu ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Literatürde kadınların işgücüne katılımına ilişkin ilk ekonomik analizler Mincer tarafından 1962 yılında ve Cain tarafından 1966 yılında yapılan çalışmalardır. Bu çalışmaların ardından kadın istihdamı ile ilgili uluslararası literatürde çok sayıda çalışma yapılmıştır (Oppenheimer, 1973; Landes, 1980; Rosenfield, 1989; Gomulka & Stern, 1990; Goldin, 1991; Neumark & Postlewaite, 1998; Brewster & Rindfuss, 2000; van der Lippe & van Dijk, 2002; Srivastava & Srivastava, 2010; Yousefy & Baratali, 2011; Pfau-Effinger, 2012). Türkiye'de de konu ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri Zeren ve Kılınç Savrul tarafından 2017 yılında yapılmıştır. Granger ve Yoon (2002) tarafından geliştirilen saklı eşbütünleşme analizinin uygulandığı çalışmanın analiz bulgularına göre; iktisadi büyüme, işsizlik ve kentleşme oranlarının, kadın istihdamını etkilediği görülmüştür.

Öztürk tarafından 2017 yılında yapılan çalışmada üniversite mezunu kadınların işsizlik süreçleri değerlendirilmektedir. SPSS analizinin uygulandığı çalışmada elde edilen bulgulara göre; kadınlar işsiz kaldıklarında ekonomik anlamda yaşanan zorluklar nedeniyle hem psikolojik durumları hem de çevrelerindeki bireylerle sosyal ilişkileri bozulmaktadır.

Çemrek ve Şeker tarafından 2020 yılında yapılan çalışmanın temel amacı; Türkiye'deki kadınların işsizliğinin yapısal kırılmalı birim kök testleri uygulanarak araştırılmasıdır. Çalışmada Zivot-Andrews (1992) birim kök testi ile Lee ve Strazicich'in (2004) geliştirdiği tek kırılmalı birim kök testi uygulanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre; histeri etkisinin Türkiye'deki kadınların işsizliğinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

işsizliği ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Çalışmada elde edilen ekonometrik bulgulara göre; genç kadınların işsizliği ile ekonomik kalkınma arasında tek yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Belke tarafından 2020 yılında AB ülkeleri üzerine yapılan çalışmanın temel amacı; gençlerin ve kadınların işsizliği üzerinde histeri ve doğal oran hipotezlerinin geçerliliğini incelemektir. Çalışmada panel veri analizi uygulanmıştır. Çalışmanın ekonometrik bulgularına göre; kadınların işsizliğinde Almanya, İngiltere, İspanya, Macaristan, Portekiz ve Slovenya dışındaki 22 ülke için; gençlerin işsizliğinde tüm ülkeler ve genç kadınların işsizliğinde ise İngiltere dışındaki 27 ülke için doğal oran hipotezinin geçerli olduğu anlaşılmıştır.

Topçu ve Biçimveren tarafından 2020 yılında Türkiye üzerine yapılan çalışmanın temel amacı; Türkiye’de bölgesel genç işsizliğin yaşanmasında cinsiyete göre değişkenliği araştırmaktır. Çalışmada Kohort analizi uygulanmıştır. Kohort analizi, ortak özelliklere sahip bireylerin zaman içerisinde gözlemlendiği analiz şeklidir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre; genç işsizlik düzeyinin belirleyicileri olarak tespit edilen faktörlerin genç kadınların işsizlik düzeyi üzerindeki etkisi, genç erkeklerin işsizlik düzeyi üzerindeki etkisinden daha büyüktür.

Durmuş tarafından 2020 yılında Türkiye’de 2000–2018 arası dönem için kadınların genç işsizlik içerisindeki payını araştırmak amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada yapılan değerlendirmeler sonucunda, tüm toplumlar için önemli bir sorun olan genç kadınların işsizliği konusunun Türkiye’de de yüksek seviyelerde seyrettiği ve yoksulluk, suç eğilim ve hayattan kopma gibi birtakım problemlere neden olduğu tespit edilmiştir.

Kuvvetli Yavaş tarafından 2021 yılında yapılan çalışmada, Türkiye’de 2000’li yıllarda genç kadın işsizliği ve genç erkek işsizliği karşılaştırılmış, genç kadın işsizliğini belirleyen faktörler tespit edilmiş ve genç kadın işsizliğini düşürmeye yönelik politika önerilerinde bulunulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre genç kadınların işgücüne katılma oranları daha düşük bulunmuştur. Genç kadın işsizliğini belirleyen temel faktörlerin ise eğitim, toplumsal önyargılar ve yasal düzenlemeler olarak belirtilmiştir.

Küçük Aksu tarafından 2022 yılında yapılan bir çalışmada, Türkiye’de eğitim düzeyinin kadın istihdamına etkileri ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre Türkiye’de kadınların eğitim düzeyindeki artışın kadın istihdamını olumlu yönde etkilediği ancak aynı eğitim seviyesine sahip olan kadın ve erkekler karşılaştırıldığında kadınların istihdam oranının daha düşük olduğu ve aynı işi yapsalar bile farklı ücretlerle karşı karşıya oldukları tespit edilmiştir.

Gasimova vd. tarafından 2022 yılında yapılan bir çalışmada 1990-2018 dönemini kapsayan verilerden hareketle Türkiye’de kadın istihdamı ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre uzun dönemde kadın istihdamının ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Genç İşsizliği

Toplumun tüm kesimlerinde etkili olan ve sosyo-ekonomik açıdan ağır hasarlara neden olan işsizlik; 1980'lerden bu yana uygulanan neo-liberal politikalar ile üretimin küreselleşmesi ve yeni teknolojiler sonucunda artmıştır. Özellikle gelişmiş ülkeler (GÜ) ve gelişmekte olan ülkeler (GOÜ) genç işsizliğin azaltılması için çaba sarf etmektedirler. Dolayısıyla toplumun tamamı üzerinde etkili olan işsizlik daha çok gençler arasında görülmektedir (Günaydın ve Çetin, 2015: 19). Tablo 1 ve 2'de genç işsizlik ile ilgili teorik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1. Genç istihdam açısından küresel risk haritası

Risk Düzeyi	Ülke	İşsizlik Düzeyi
En Yüksek Risk	Bosna Hersek, Güney Afrika, İspanya, İtalya, Sırbistan, Tunus, Yunanistan	Gençlerin arasında işsizlik genellikle %35'ten fazladır.
Yüksek Risk	Cezayir, Yemen, Suudi Arabistan, Mısır	Gençlerin işsizlik düzeyi %28-35 arasındadır.
Orta Risk	Fransa, Finlandiya, Romanya, Ukrayna, Brezilya, Slovakya, Endonezya, İran, Kenya	Gençler işgücü piyasasına girdiklerinde işsiz kalma riskleri %20-28 arasındadır.
Daha Düşük Risk	Türkiye, ABD, İsveç, İsviçre, Norveç, Meksika, Pakistan, İrlanda, İngiltere, Çek Cumhuriyeti, Lüksemburg, Avusturya, Hindistan, Macaristan, Polonya, Rusya, Çin, Hollanda, Avustralya	Gençler arasında işsizlik oranı %7-20 civarındır.
En Düşük Risk	Tayland, Kazakistan, Japonya, Almanya	Gençler için diğer ülkelerden daha çok iş bulma imkânı vardır. Genç işsizlik oranı %7'den azdır.

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı 11. Kalkınma Planı (2019-2023), İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2018.

Tablo 1'de gençlerin istihdamı önünde yer alan küresel risk haritasına yer verilmiştir. Tablo gözlemlendiğinde dünyada bütün ülkelerde var olan işsizlik sorunu küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Almanya, Japonya, Kazakistan ve Tayland'da genç işsizlik oranı daha düşüktür. Ancak Yunanistan, İspanya İtalya, Tunus, Sırbistan, Bosna-Hersek ve Güney Afrika'da genç işsizlik düzeyi çok daha fazla olup en yüksek risk grubu içerisinde yer almaktadır.

OECD stat veri tabanından alınan verilere göre 20-24 yaş grubundaki gençler içerisinde istihdamda, eğitimde veya öğretimde olmayan gençlerin oranı OECD ülkelerinde ortalama %5,3 iken, Türkiye'de ise %8,5 düzeyindedir (stats.oecd.org). Dolayısıyla 2018 yılında yayınlanan Tablo 1'e göre daha düşük risk grubunda bulunan Türkiye 2022 yılı itibariyle de daha düşük risk grubunda değerlendirilebilir.

Tablo 2. GÜ ve GOÜ’de gençlerin işgücü piyasasında karşılaştığı problemler

GELİŞMİŞ ÜLKELER	GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER
Gençlerin 1/3’ü en az 6 ay işsiz kalmaktadır.	Dünya genelinde gençlerin %90’ı GOÜ’de yaşamaktadır.
Üniversite mezunu gençlerin her geçen gün daha fazla kısmı niteliklerine uymayan işlere razı olmaktadır.	İstihdam edilen gençlerin %50’si niteliklerine uymayan işlerde çalışmaktadır.
AB’de istihdamdaki gençlerin %40’ı geçici iş sözleşmesi ile çalışmaktadır.	İstihdam edilen gençlerin %60’ı düzensiz iş ilişkisi içerisinde.
	İstihdam edilen gençlerin %60’ı ortalama ücret seviyesinden daha az ücret almaktadır.
	İstihdam edilen gençlerin %80’i kayıt dışı istihdamda yer almaktadır.

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı 11. Kalkınma Planı (2019-2023), *İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2018.*

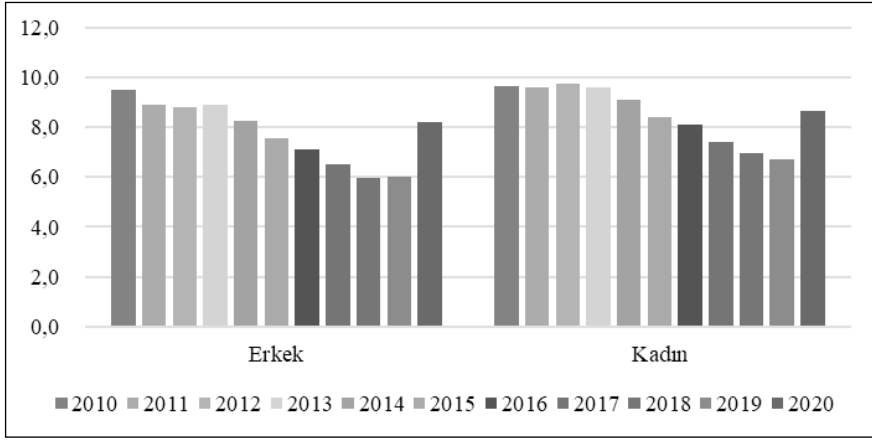
Tablo 2’de GÜ ve GOÜ’de gençlerin işgücü piyasasında karşılaştığı sorunlara yer verilmiştir. GÜ’de işsizlik önemli bir sorun olup ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemektedir. Bu durum gelişmekte olan ülkelerde daha ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Özellikle ekonomik büyümenin önünde önemli bir engel olarak yer alan işsizlik göç, yoksulluk ve sosyal sorunlara neden olmaktadır.

Kadın İşsizliği

Geçmişten günümüze küresel bir sorun haline gelen işsizlik sorunu ekonomik kalkınmanın sağlanmasında önemli bir engel olarak yer almaktadır. Dolayısıyla işsizliğin azaltılması ekonomik üretkenliğin artmasına katkı sağlayacaktır. Özellikle cinsiyete dayalı sosyo-ekonomik dengesizliklerin daha bariz olduğu ekonomilerde, kadın işsizliğinin azaltılması önemli bir konu olarak yerini almaktadır (Levent, Arvas ve İnce Yenilmez, 2018: 253).

Wall Street Journal’da yayınlanan “Kadınlar İşten Mola Alıyor” adlı çalışmaya göre; kadın çalışanların %44’ü ailesine zaman ayırabilmek, %23’ü eğitim ya da derece alabilmek, %17’si çalıştığı iş tatmin etmediği, %16’sı iş değişikliği amacıyla işlerinden ayrılmaktadır. Ancak erkeklerde bu durum değişmektedir. Yani, erkek çalışanların %29’u iş değişikliği, %25’i eğitim ya da derece alabilmek, %24’ü çalıştığı iş tatmin etmediği, %18’i çalıştığı alana ilgi duymadığı, %12’si ailesine zaman ayırabilmek amacıyla işlerinden ayrılmaktadır (Gürün Karatepe ve Arman, 2019: 35). Dolayısıyla ülkelerin en önemli sorunlarından biri olan kadın işsizliği erkeklere oranla daha fazladır. Bu bağlamda şekil 1’de, ele alınan OECD ülkelerindeki 25-34 yaş arası cinsiyete göre işsizlik oranlarına yer verilmiştir.

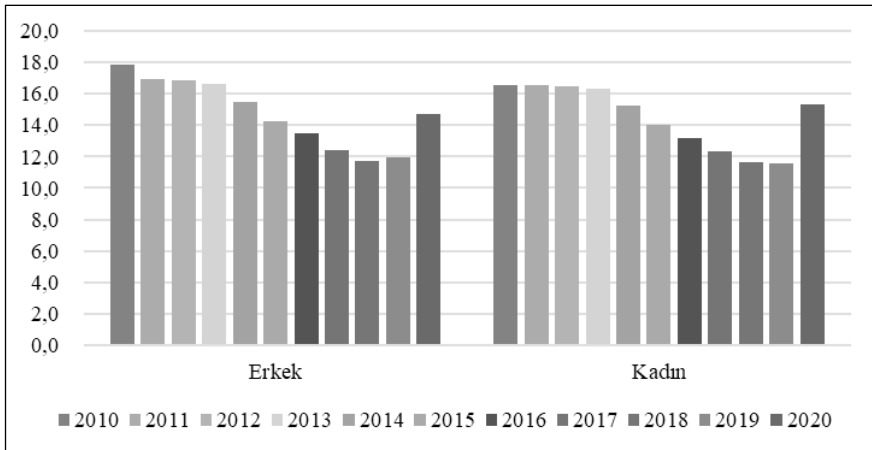
Şekil 1. Ele alınan OECD ülkelerinde cinsiyete göre işsizlik oranları (25-34 yaş)

Kaynak: OECD STAT, 2021.

Şekil 1’de, ele alınan OECD ülkelerinde 25-34 yaş arası kadın ve erkek işsizliğine yer verilmiştir. Şekil incelendiğinde ele alınan OECD ülkelerinde incelenen dönemde genel anlamda hem 25-34 yaş arası kadın hem de 25-34 yaş arası erkek işsizliğinde azalışların olduğu ancak 2020 yılında 25-34 yaş aralığı için hem kadın hem de erkek işsizliğinde ciddi oranda artış olduğu görülmektedir. Ancak ele alınan yaş aralığında kadın işsizliğinin erkek işsizliğine göre sürekli daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Şekil 2. Ele Alınan OECD Ülkelerinde Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Oranları (15-24)

Kaynak: OECD STAT,2021.

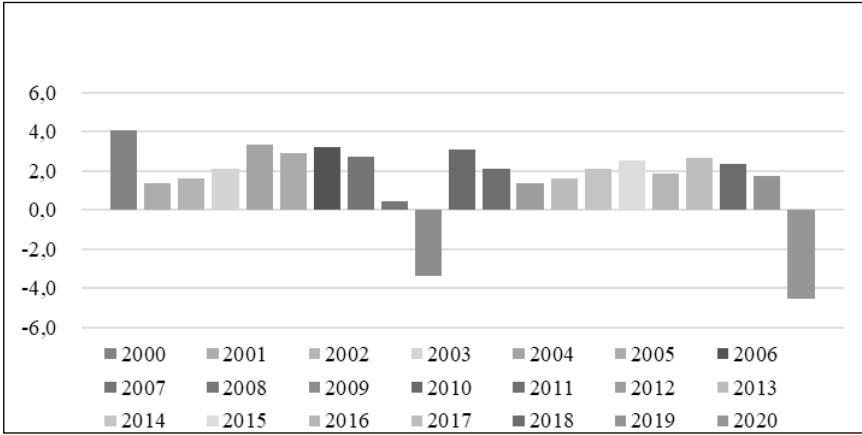
Şekil 2’de, ele alınan OECD ülkelerinde 15-24 yaş arası genç kadın ve erkek işsizlik oranlarına yer verilmiştir. Şekil incelendiğinde 25-34 yaş aralığında olduğu gibi 15-24 yaş aralığında da ele alınan OECD ülkelerinde incelenen dönemde genel anlamda hem genç kadın hem de genç erkek işsizliğinde azalışların olduğu ancak 2020 yılında ciddi oranda artış olduğu görülmektedir. İki şekil bir arada ele alındığında aslında yaş gruplarına göre önemli bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Genç kadın işsizliğinin azaltılması ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla genç kadın işsizliği günümüzde kalkınma ve büyüme hedeflerinin önünde önemli bir engel olarak yer almaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde bu cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak için birtakım politikalar geliştirilmiştir. Özellikle kadınların işgücüne katılım oranlarındaki heterojenlik, kadınların eğitim seviyelerindeki artış, azalan doğurganlık oranı ve neredeyse tüm gelişmekte olan ülkelerde güçlü ekonomik büyümenin sağlanması ile ilişkilidir. Kadınların işgücüne katılım oranlarındaki artış ev işlerindeki yükünün de azalmasını sağlamaktadır (Klasen, Lee, Pieters & Silva, 2020: 417).

Unicef’e bağlı bir araştırma merkezi olan Innocenti tarafından yayınlanan raporda, OECD ve AB üyesi ülkelerde çocukların bakımının aile dışına taşınması sonucu küçük çocukları olan kadınların istihdamında ciddi bir artış sağlandığı belirtilmiştir (UNICEF, 2008: 4). Dolayısıyla kadınların işgücüne katılım oranı GÜ’de artmakta olup iktisadi büyüme ve kalkınmanın sağlanmasında önemli bir role sahip olmaktadır.

İktisadi büyüme ve kalkınma kavramları hem GÜ hem GOÜ açısından önem arz eden kavramlardır. Ancak GÜ ekonomik büyümenin yıllık bazda ne kadar arttığıyla daha çok ilgilenirken, GOÜ daha çok ekonomik kalkınma kavramı üzerinde dururlar. Ekonomik kalkınma aynı zamanda gelir adaletsizliklerinin ortadan kaldırılması, işsizliğin düşürülmesi, ekonomik ve sosyal kurumların çağdaştırılması gibi sosyal ve siyasal alanlar ile de ilgilidir (Özel, 2012: 64). Aşağıdaki şekilde, ele alınan OECD ülkelerindeki yıllık büyüme oranlarına yer verilmiştir.

Şekil 3. Ele Alınan OECD Ülkelerinde Yıllık Ekonomik Büyüme Oranları

Kaynak: OECD STAT, 2021.

Şekil 3'te, ele alınan OECD ülkelerinde 2000-2020 dönemine ait yıllık ekonomik büyüme oranlarına yer verilmiştir. Şekil incelendiğinde, ele alınan OECD ülkelerinde 2009 ve 2020 yılları haricinde ekonomik büyüme olduğu, ancak 2009 ve 2020 yıllarında ekonomik küçülme olduğu görülmektedir.

Veri Seti ve Yöntem

Çalışmanın bu kısmında çalışmada yararlanılan veri seti, çalışmada oluşturulan model ve kullanılan yöntemler detaylı bir şekilde açıklanmaktadır.

Veri Seti

Çalışmanın veri seti 2005-2020 dönemini kapsamaktadır. Çalışmada baz alınan ülkeler; Avusturya, Avustralya, Kolombiya, Türkiye, Portekiz ve Finlandiya'dır. Çalışmanın verileri Dünya Bankası ve OECD STAT sitelerinden alınmış olup yazarlar tarafından düzenlenmiştir. Çalışmada kullanılan değişkenler ise aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3. Değişkenlerin Tanımı ve Kaynakları

Değişken	Değişkenin Tanımı	Kaynak
Eğitim Düzeyi	En az ön lisans mezunu 25 yaş ve üstü kadınların kümülatif yüzdesi	Dünya Bankası
Ekonomik Büyüme	GSYİH, hacim-yüzde olarak yıllık büyüme oranları	OECD STAT
Kadın İşsizlik Oranı	25-29 yaş arası kadınların işsizlik oranları	OECD STAT
Kadın İşsizlik Oranı	29-34 yaş arası kadınların işsizlik oranları	OECD STAT

Tablo 3'te çalışmanın analiz kısmında kullanılacak olan değişkenlerin adları, tanımları ve kaynaklarına yer verilmiştir. Çalışmada kadınların eğitim düzeyi, ekonomik büyüme oranları ve farklı yaş gruplarındaki kadın işsizlik oranlarına yer verilmiştir. Çalışmada ülke sayısının az olmasının nedeni ön lisans düzeyindeki eğitim verilerinin sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır.

Yöntem

Çalışmada seçilmiş 6 OECD üyesi ülkenin verilerinden hareketle panel veri analizi uygulanmıştır. Bu bağlamda ilk olarak homojenite ve yatay-kesit bağımlılık testleri yapılmış, ardından ulaşılan sonuçlardan hareketle hangi birim kök testlerinin uygulanacağına karar verilmiştir. Birim kök testleri uygulandıktan sonra eş bütünleşme analizinin yapılmasının uygun olduğuna karar verilerek Westerlund eş bütünleşme testi uygulanmıştır. Son olarak da katsayıların belirlenmesi amacıyla dinamik en küçük kareler (DOLS) metodu uygulanmıştır. Çalışmanın bu kısmında, yapılan analizlerle ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Panel veri analizi literatürde son yıllarda yaygın olarak yer almaktadır. Panel veri setlerinde yatay-kesit ve zaman boyutu olmak üzere iki boyut bulunmaktadır. Panel veri setlerinde, N birim ve her birim için T gözlem vardır. Bu iki boyutun bir arada kullanılması daha çok bilgi kullanımı ve serbestlik düzeyinde artışa neden olmaktadır. Dolayısıyla gözlem sayısının artması, yapılan değerlendirmeye daha çok değişkenlik katması nedeniyle çoklu doğrusal bağlantı probleminin kaldırılmasını sağlamaktadır (Arı ve Zeren, 2011: 41).

Veri setindeki her bir yatay-kesit ve zaman serilerinin birleşiminden meydana gelen panel veri analizi, havuzlanmış yatay-kesit verisinden farklıdır. Bu farklılığın en önemli nedeni panel veri birimlerinin belirtilen zaman dönemlerinde incelenmesidir (Budak, Yılmaz ve Kasap, 2018: 886). Panel veri, çok sayıda kesite ait zaman serileri ya da zaman boyutuna sahip kesit veriler şeklinde gösterilebilir (Levent ve Arvas, 2019: 186). Panel veri modeli aşağıdaki gibi formüle edilmektedir:

$$Y_{it} = \alpha + \beta_{1it}X_{1it} + \dots + \beta_{kit}X_{kit} + e_{it}$$

$$i = 1, 2, \dots, N \quad t = 1, 2, \dots, T$$

Modelde Y bağımlı değişkeni, X bağımsız değişkenleri ifade ederken, α sabit terimi, β bağımsız değişkenlerin katsayılarını, i yatay-kesitleri t ise zamanı temsil etmektedir.

Homojenlik Testi

Pesaran ve Yamagata tarafından 2007 yılında eğitim katsayılarının homojenlik sınamaları geliştirilmiştir. Delta testi yardımıyla homojenlik sınamaları gerçekleştirilmektedir. Aşağıdaki denklemde homojenlik sınamalarında kullanılan delta testinin formülü verilmiştir.

$$\tilde{\Delta} = \sqrt{N} \left(\frac{N^{-1}\tilde{S} - k}{\sqrt{2k}} \right)$$

Yukarıdaki denklemde, N kesit boyutudur, \tilde{S} , N sabit ve T sonsuz olduğunda asimptotik şekilde $k(N-1)$ serbestlik derecesine ve ki-kare dağılımına sahip modifiye edilmiş Swamy istatistiğidir. Homojenlik sınamasında kullanılan hipotezler aşağıda belirtildiği gibidir:

H_0 : Eğim katsayısı homojendir.

H_1 : Eğim katsayısı heterojendir.

Yukarıdaki eşitliklerde bulunan test istatistiklerinin P-değeri, %5'ten küçükse H_0 hipotezi reddedilir ve eğim katsayılarının homojen değil heterojen olduğu kabul edilir.

Yatay-Kesit Bağımlılık Testi

Yatay-kesit bağımlılığına bakılmadan uygulanan analizlerde bulunan bulgular sapmalı ve tutarsız olacağı için analizin öncesinde seriler arasında yatay-kesit bağımlılık durumunun bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır. Yatay-kesit bağımlılık testlerinin birincisi Breusch & Pagan tarafından 1980 yılında geliştirilen ve aşağıdaki denklemde sunulan Lagrange Multiplier (LM) testidir.

$$LM = T \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \hat{\rho}_{ij}^2$$

Breusch & Pagan tarafından geliştirilen LM testi daha sonra Pesaran tarafından 2004 yılında geliştirilerek CD_{LM} testi halini almıştır. Bu test N ve T büyük olduğunda uygulanabilmektedir. Pesaran (2004) testi aşağıdaki gibi formüle edilmektedir:

$$CD_{LM} = \sqrt{\frac{1}{N(N-1)}} \sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N (T\hat{\rho}_{ij}^2 - 1)$$

Pesaran (2004) testinde kullanılan hipotezler aşağıda belirtildiği gibidir:

H_0 : Yatay-kesit bağımlılığı söz konusu değildir.

H_1 : Yatay-kesit bağımlılığı söz konusudur.

Yukarıdaki eşitliklerde bulunan test istatistiklerinin P-değerleri %5'ten küçükse H_0 hipotezi reddedilir ve yatay-kesit bağımlılığının olduğu kabul edilir.

Panel Birim Kök Testi

Pesaran tarafından 2007 yılında geliştirilen birim kök testinde her bir yatay-kesitin durağanlığını ifade eden CIPS sonuçları bulunmaktadır. CIPS istatistiği için yatay-kesitlerin her biri için ayrı olarak hesaplanan t istatistiklerinin ortalaması alınmaktadır (Kılıç ve İspiroğlu, 2019: 259). CIPS birim kök test istatistiği aşağıdaki gibi formüle edilmektedir:

$$CIPS = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N CADF_i$$

CIPS birim kök testinde kullanılan hipotezler aşağıda belirtildiği gibidir:

H_0 : Seri durağan değildir.

H_1 : Seri durağandır.

Yukarıdaki eşitliklerde bulunan test istatistiklerinin olasılık değeri %5'ten küçük ise H_0 hipotezi reddedilmekte ve serinin durağan olduğu kabul edilmektedir.

CIPS testi panelin geneline yönelik durağanlık analizini uygulamaktadır. Bununla birlikte test istatistikleri ve kritik değerlerin kıyaslanmasında mutlak değerlerden yararlanılmaktadır (Pesaran, 2007: 265-312).

Westerlund Panel Eşbütünleşme Testi

Panel veri uygulamalarında değişkenler arasındaki eş bütünleşme ilişkilerinin veya uzun dönemli ilişkilerin test edilmesinde çeşitli eşbütünleşme testlerinden (Kao, 1999; Pedroni, 1999, 2004; Westerlund, 2005, 2006, 2008; Westerlund ve Edgerton, 2007; Maki, 2012) faydalanılmaktadır. Ancak uygulama sonuçlarına bakılmadan önce eş bütünleşme ilişkisinin testinde kullanılacak yöntem seçilirken yatay-kesit bağımlılığı olup olmadığının kontrol edilmesi önemlidir. Bu çalışmada, uygulanan birim kök testlerinin sonucunda Westerlund tarafından 2007 yılında geliştirilen eş bütünleşme testinin uygulanmasına karar verilmiştir. Eş bütünleşme test istatistiklerinin elde edilmesi amacıyla Westerlund tarafından geliştirilen yöntem aşağıdaki denklemlerde sunulmuştur.

$$\Delta y_{it} = \delta'_i d_t + \alpha_i y_{i,t-j} + \lambda'_i x_{i,t-1} + \sum_{j=0}^{p_i} \gamma_{ij} \Delta x_{i,t-j} + \sum_{j=1}^{p_i} \alpha_{ij} \Delta y_{i,t-j} + e_{it}$$

Burada $d_t = (1, t)$ deterministik bileşenler ve $\delta_i = (\delta_{1i}, \delta_{2i})$ parametrelerin ilişkili vektörüdür. Hata düzeltme parametresi olan α_i en küçük kareler yöntemiyle hesaplanmaktadır.

Grup ortalama test istatistikleri olan G_α ve G_τ değerleri hesaplanırken her bir kesit için hata düzeltme parametresi bulunmalıdır. Grup ortalama test istatistikleri,

$$G_\alpha = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \frac{T \hat{\alpha}_i}{\hat{\alpha}_i(1)} \quad G_\tau = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \frac{\hat{\alpha}_i}{SE(\hat{\alpha}_i)}$$

şeklinde ve panelin bir bütün olarak analizinde kullanılan Westerlund eşbütünlük test istatistikleri ise,

$$P_\alpha = T \hat{\alpha} \quad P_\tau = \frac{\hat{\alpha}}{SE(\hat{\alpha})}$$

şeklinde hesaplanmaktadır. α_i 'in yarı parametrik kareler tahminçisi $\hat{\alpha}_i$; $\hat{\alpha}_i$ 'nin standart hatası $SE(\hat{\alpha}_i)$ ile temsil edilmektedir (Demir ve Görür, 2020: 25).

Westerlund eş bütünlük testinde kullanılan hipotezler aşağıda ifade edildiği gibidir:

H_0 : Seriler arasında eşbütünlük yoktur.

H_1 : Seriler arasında eşbütünlük vardır.

Yukarıdaki eşitliklerde bulunan test istatistiklerinin olasılık değeri %5'ten küçük ise H_0 hipotezi reddedilirken, seriler arasında eşbütünlük ilişkisi olduğu kabul edilir.

Panel DOLS Yöntemi

Pedroni tarafından 2001 yılında geliştirilen grup ortalama panel DOLS (dinamik sıradan en küçük kareler) tahminçisi, modele dinamik faktörleri katarak statik analizdeki (özellikle içsellik sorunları nedeniyle ortaya çıkan) sapmaları gidermektedir (Yardımcıoğlu ve Gülmez, 2013: 154). Pedroni tarafından geliştirilen grup ortalama panel DOLS yönteminde aşağıdaki denklem kullanılmaktadır:

$$Y_{it} = \alpha + \beta X_{it} + \sum_{k=-K_i}^{K_i} \gamma_{ik} \Delta X_{it} + \mu_{it}$$

Modelde öncelikle DOLS tahmincileri yardımıyla her bir yatay-kesitin eşbütünleşme katsayıları yukarıdaki denklemden yararlanılarak tahmin edilmekte, sonrasında ise elde edilen eşbütünleşme katsayılarının aritmetik ortalamaları hesaplanarak panel eşbütünleşme katsayıları aşağıdaki denklem yardımıyla bulunmaktadır:

$$\hat{\beta}_{GD}^* = N^{-1} \sum_{i=1}^N \beta_{D,i}^*$$

Yukarıdaki denklemde $\hat{\beta}_{GD}^*$ ifadesi her bir yatay-kesit için DOLS tahmini ile hesaplanan eşbütünleşme katsayısını ifade etmektedir (Gülmez, 2015: 25).

Bulgular

Panel veri modelinde yatay-kesit bağımlılığını ve eğimin homojenliğini test etmek önemlidir. Yatay-kesit bağımlılık testi ve eğim homojenliği testlerinden ulaşılan sonuçlar Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4. Yatay-Kesit bağımlılık ve homojenlik testleri sonuçları

Test	İstatistik	P-Değeri
Yatay-Kesit Bağımlılık Testleri		
LM	65,42	0,00
LM _{adj}	16,94	0,00
CD _{LM}	7,717	0,00
Homojenlik Testleri		
Δ	3,489	0,00
Δ_{adj}	4,208	0,00

Yatay-kesit bağımlılığı testi sonuçlarına bakıldığında tüm P olasılık değerleri 0,05'ten küçük olduğundan seriler arasında yatay-kesit bağımlılığı olduğu anlaşılmaktadır. Yatay-kesit bağımlılığı testi sonuçlarından, ele alınan ülkelerin birinde ortaya çıkan bir şokun diğer ülkeler üzerinde de etkili olabileceği anlaşılmaktadır.

Homojenlik testi sonuçlarına bakıldığında tüm P olasılık değerleri 0,05'ten küçük olduğundan eğimin homojen olduğu sıfır hipotezi reddedilmekte ve bu nedenle ülkeye özgü heterojenliğin desteklendiği anlaşılmaktadır.

Panel veri analizinde hangi birim kök testinin uygulanacağını kararında da yatay-kesit bağımlılığı testi kullanılmaktadır. Tablo 4'e göre seriler arasında yatay-kesit bağımlılığının olduğu sonucuna varıldığından, serilerin durağanlığının araştırılmasında ikinci nesil birim kök testinin kullanılması uygun olacaktır. Bundan dolayı serilerin durağanlığının testinde ikinci nesil birim kök testlerinden biri olan CIPS testi uygulanmıştır. CIPS birim kök testinden elde edilen sonuçlar tablo 5'te görüldüğü gibidir.

Tablo 5. CIPS birim kök testi sonuçları (2005–2020)

Panel CIPS testi	Sabitli			Sabitli ve trendli		
Eğitim	-2,895a			-4.061a		
Δ Eğitim	-4,491a			-4.633a		
Büyüme	-1,732			-2.099		
Δ Büyüme	-4,292a			-4.118a		
İşsizlik (25-29)	-1,621			-2.748c		
Δ İşsizlik (25-29)	-4.073a			-4.685a		
İşsizlik (29-34)	-1,591			-1.712		
Δ İşsizlik (29-34)	-3,951a			-3.533a		
Kritik Değerler	10%	5%	1%	10%	5%	1%
	-2,21	-2,34	-2,6	-2,74	-2,88	-3,15

a %1 istatistiksel anlamlılığı gösterir.

c %10 istatistiksel anlamlılığı gösterir.

Tablo 5'te CIPS testinden elde edilen sonuçlar incelendiğinde, eğitim değişkeninin hem sabitli hem sabitli ve trendli modelde düzeyde durağan olduğu, diğer değişkenlerin ise düzeyde durağan olmadığı fakat birinci farklarının alınmasıyla durağanlaştığı görülmektedir.

Birinci farkı alındığında tüm seriler durağan hale geldiğinden değişkenler arasında bir eşbütünleşme ilişkisinin olup olmadığının incelenmesi amacıyla Westerlund ECM panel eşbütünleşme testi uygulanmıştır. Westerlund eşbütünleşme testinden elde edilen sonuçlar tablo 6'da görüldüğü gibidir.

Tablo 6. Westerlund ECM panel koentegrasyon testi sonuçları

Test Edilen İlişki	Gt	Ga	Pt	Pa
Eğitim ve İşsizlik (25-29 yaş)	-2.830c	-38.386a	-4.586	-20.888a
Eğitim ve İşsizlik (29-34 yaş)	-2.366	-49.710a	-3.815	-21.758a
Büyüme ve İşsizlik (25-29 yaş)	-5.532a	-12.921	-13.319a	-14.108b
Büyüme ve İşsizlik (29-34 yaş)	-5.126a	-13.352	-14.392a	-14.919a

a %1 istatistiksel anlamlılığı gösterir.

b %5 istatistiksel anlamlılığı gösterir.

c %10 istatistiksel anlamlılığı gösterir.

Tablo 6'ya göre hem 25-29 yaş grubu hem 29-34 yaş grubunun eğitim ve işsizlik değişkenleri için G_t testi sonucu incelendiğinde 25-29 yaş grubu için H_0 'ın %10 anlamlılık düzeyinde reddedildiği, 29-34 yaş grubu için H_0 'ın reddedilemediği görülmüştür. G_a testi sonucu incelendiğinde ise her iki yaş grubu için H_0 'ın %1 anlamlılık düzeyinde reddedildiği görülmektedir. Diğer bir

deyişle, her iki yaş grubunun eğitim ve işsizlik değişkenleri arasında en az bir yatay-kesit biriminde bir eşbütünleşme ilişkisi vardır. P_t ve P_a test sonuçları incelendiğinde, her iki yaş grubunda P_t için H_0 'ın reddedilemediği ancak P_a için H_0 'ın %1 anlamlılık düzeyinde reddedildiği görülmektedir. Diğer bir deyişle, P_a testine göre tüm panel için %1 anlamlılık düzeyinde bir eşbütünleşme ilişkisi vardır.

Hem 25-29 yaş grubu hem 29-34 yaş grubunun büyüme ve işsizlik değişkenleri için G_t testi sonucu incelendiğinde H_0 'ın %1 anlamlılık düzeyinde reddedildiği, G_a testi sonucu incelendiğinde H_0 'ın reddedilemediği görülmektedir. Diğer bir deyişle, her iki yaş grubu için G_t testi sonucuna göre en az bir yatay-kesit biriminde eğitim ve işsizlik değişkenleri arasında bir eşbütünleşme ilişkisi vardır. P_t test sonuçları incelendiğinde, her iki yaş grubu için H_0 'ın %1 anlamlılık düzeyinde reddedildiği görülmektedir. P_a test sonuçları incelendiğinde 25-29 yaş grubunda H_0 'ın %5 anlamlılık düzeyinde, 29-34 yaş grubunda %1 anlamlılık düzeyinde reddedildiği görülmektedir. Diğer bir deyişle, P_a ve P_t testlerine göre tüm panel için bir eşbütünleşme ilişkisi vardır.

Westerlund eşbütünleşme testi sonucunda seriler arasında eş bütünleşme ilişkisinin olduğu sonucuna varıldığından panel DOLS yöntemi kullanılarak katsayıların tahmin edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda hesaplanan DOLS katsayı tahmin sonuçları tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7. Panel DOLS Katsayı Tahmin Sonuçları

Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t-İstatistiği	P-Değeri
Eğitim-İşsizlik (25-29)	-0.351536	0.205877	-1.707503	0.0988
Büyüme-İşsizlik (25-29)	-0.292040	0.148705	-1.963890	0.0595
Eğitim-İşsizlik (29-34)	-0.158246	0.176974	-0.894176	0.3789
Büyüme-İşsizlik (29-34)	-0.283463	0.127828	-2.217536	0.0349

Tablo 7'de Panel DOLS katsayı tahmin sonuçları incelendiğinde eğitim ve büyüme değişkenlerinin 25-29 yaş işsizlik değişkeni üzerindeki etkilerinin %10 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim ve büyüme değişkenlerinin her ikisinin de 25-29 yaş işsizlik oranlarını negatif yönde etkilediği; eğitimde %1'lik bir artışın 25-29 yaş aralığındaki işsizliği %0,35 oranında azalttığı, büyüme değişkenindeki %1'lik artışın ise 25-29 yaş aralığındaki işsizliği %0,29 oranında azalttığı görülmektedir. Eğitim ve büyüme değişkenlerinin 29-34 yaş aralığındaki işsizlik üzerindeki etkisi incelendiğinde ise; eğitim değişkeninin 29-34 yaş işsizlik değişkeni üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülürken; büyüme değişkeninin 29-34 yaş işsizlik değişkeni üzerindeki etkisinin %5 anlamlılık düzeyinde istatistikî olarak anlamlı olduğu gözlenmektedir. Büyüme değişkenindeki %1'lik artışın, 29-34 yaş aralığındaki işsizliği %0,28 oranında azalttığı görülmektedir.

Sonuç

İşsizlik beraberinde getirdiği çeşitli olumsuz sonuçları nedeniyle tüm ülkelerin üzerinde önemle durması gereken bir sorundur. İşsiz kalan bireyler hem ekonomik açıdan sıkıntılar yaşamakta hem de psikolojik çöküntüye uğramaktadırlar. İşsizlik nedeniyle bireyler zamanla depresyona girerek kendilerine veya çevrelerindeki insanlara zarar verebilmektedir. Ayrıca işsizliğin yarattığı gerginlik ve stres ortamının yanı sıra bireylerin ekonomik sıkıntılar nedeniyle yeterince beslenememesi, çeşitli sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalmaları da söz konusu olmaktadır. İşsizliğin neden olduğu bu olumsuz etkilerin ortaya çıkmaması için hükümetlerin işsizlik oranını azaltıcı yönde tedbirler almaları oldukça önemli bir husustur.

Dünyadaki nüfusun hemen hemen yarısını kadınlar oluştururken kadın istihdamı erkeklere oranla çok düşük düzeyde kalmaktadır. Bu çalışmada istihdamın iki önemli belirleyicisi olan eğitim ve ekonomik büyüme oranının farklı yaş gruplarındaki kadın istihdamı üzerindeki etkisi ele alınmaktadır. Çalışmada bu amaçla öncelikle yatay-kesit bağımlılık ve homojenite testleri yapılmış, sonrasında bu testlerin sonuçlarından hareketle ikinci nesil birim kök testi olan CIPS birim kök testi kullanılarak serilerin durağanlığı araştırılmıştır. Tüm serilerin birinci farkı alındığında durağan hale geldiği görüldüğünden eş bütünleşme testi yapmanın uygun olduğuna karar verilmiştir. Eş bütünleşme testi olarak Westerlund tarafından 2007 yılında geliştirilen Westerlund eşbütünleşme testi kullanılmış ve bu testten ulaşılan sonuçlara göre seriler arasında eş bütünleşme ilişkisi varlığı görülmüş ve ilişkinin derecesinin belirlenmesi amacıyla panel DOLS katsayı tahmin yöntemi uygulanmıştır.

Panel DOLS yönteminden elde edilen sonuçlara göre eğitim ve ekonomik büyüme değişkenlerinin her ikisinin de 25-29 yaş kadın işsizlik oranlarını negatif yönde etkilediği görülmüştür. Ele alınan eğitim değişkeni en az ön lisans mezunlarını kapsamakta ve 25-29 yaş aralığındaki gençler yüksek öğretimini yeni tamamlayanlardan oluştuğundan eğitim burada kadın işsizliğini azaltan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim ve büyüme değişkenlerinin 29-34 yaş aralığındaki kadın işsizliği üzerindeki etkisi incelendiğinde ise; eğitim değişkeninin 29-34 yaş kadın işsizliği değişkeni üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülürken; büyüme değişkeninin 29-34 yaş kadın işsizliği değişkeni üzerinde negatif yönde etkili olduğu görülmektedir. Burada yaş aralığı daha yüksek olduğundan bu gruptaki bireyler eğitimini yıllar önce tamamlamış bireylerdir. Bundan dolayı eğitimin bu yaş grubundaki bireyleri etkilemesi beklenen bir durumdur. Her iki yaş grubu için ise iktisadi büyüme işsizliği azaltan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. İktisadi büyüme dönemlerinde ekonomi canlandığından işsizliğin azalması da beklentilere uygun bir durumdur. Nitekim literatürdeki çalışmalarda genellikle iktisadi büyümenin hem genç işsizliğini hem de yetişkin işsizliğini azaltacağını destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmada literatürde genel olarak ulaşılan sonuçlardan farklı olarak eğitim düzeyinin genç işsizliğini azaltan ancak yetişkin işsizliğini etkilemeyen bir faktör olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlardan da görüldüğü üzere işsizlik, üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Ancak işsizlik ile ilgili çalışmalar yapılırken demografik faktörler de dikkate alınmalıdır. Nitekim istihdamı etkileyen unsurlar tüm bireyler üzerinde aynı etkiyi yaratmamakta, bireylerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu gibi farklı demografik faktörlere göre farklı etkiler göstermektedir. Bu çalışmada genç kadınların işsizliğini etkileyen faktörlerden eğitimin ve ekonomik büyümenin genç kadın işsizliği üzerindeki etkileri ele alınmış ve genç kadınlar ile yetişkin kadınların işsizliğinin eğitim düzeyinden farklı şekillerde etkilendiği görülmüştür.

Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlara göre eğitim ve ekonomik büyüme genç kadın işsizliği üzerinde önemli etkilere sahiptir. Bu kapsamda dünya genelinde genç kadın işsizliği sorununun ortadan kaldırılması için kadınlara yönelik etkin eğitim politikalarının gündeme getirilmesi ve istihdamı artıran iktisadi büyümenin sağlanması yönündeki çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir. Konjonktürün daralma döneminde ilk işten çıkarılanlar genç kadınlar olmaktadır. Bu konuda çeşitli yasal engellemeler getirilerek işgücü piyasasındaki düzensizlikler ortadan kaldırılmalıdır. Ayrıca ekonomiler genç zihinleri desteklemeli, henüz yeterli sermayeye sahip olmayan ancak güzel fikirlerle yeni iş kurmak isteyen genç kadınlar devletler tarafından desteklenmelidir.

Kaynakça

- Abdioğlu, Z. & Albayrak, N. (2018). Genç İşsizlik, Eğitim ve Ekonomik Büyüme. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 7(13), 8-20.
- Arı, A. & Zeren, F. (2011). CO2 Emisyonu ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Analizi. *Yönetim ve Ekonomi*, 18(2), 37-47.
- Belke M. (2020). Genç ve Kadın İşsizliğinde Histeri ve Doğal Oran Hipotezlerinin Test Edilmesi: Avrupa Birliği Ülkeleri için Fourier Panel Birim Kök Testlerinden Kanıtlar. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 11(Ek), 56-73.
- Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and its Applications to Model Specification in Econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253. DOI: 10.2307/2297111.
- Brewster, K. L., & Rindfuss, R. R. (2000). Fertility and Women's Employment in Industrialized Nations. *Annual Review of Sociology*, 26, 271-296.
- Budak, S., Yılmaz, V. & Kasap, A. (2018). Makroekonomik Değişkenlerin Otomotiv İthalatına Etkisi: BRICS ve Türkiye Örneği. *Social Mentality And Research Thinkers Journals*, 4(13), 882-892. DOI: 10.31576/smryj.132.
- Cain, G.G. (1966). *Married Women in the Labor Force: An Economic Analysis*. Chicago: University of Chicago Press, 159 s.

- Çemrek, F. & Şeker, T. (2020). Türkiye’de Kadın İşsizlik Oranlarının Yapısal Kırılmalı Birim Kök Testleri ile İncelenmesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (Özel Sayı), 117-132.
- Demir, Y. & Görür, Ç. (2020). OECD Ülkelerine Ait Çeşitli Enerji Tüketimleri ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Panel Eşbütünleşme Analizi ile İncelenmesi. *Ekoist: Journal of Econometrics and Statistic*, 15-33.
- Durmuş, Ö. (2020). *2000–2018 Yılları Arasında Genç İşsizlik Çerçevesinde Kadınların Payının Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği*. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Eren, M. V. (2020). Cinsiyet Eşitsizliğinde Genç kadın İşsizliği ile Ekonomik Kalkınma Arasındaki İlişki: Avrupa Birliği Ülkeleri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz. *Journal of Yasar University*, 15(59), 598-614.
- Gasimova, S., Dinçer, M.Z., & Önür Aslan, A. (2022). The Impact of Women’s Employment on Economic Growth in Turkey (1990–2018): Johansen Cointegration Analysis. *Journal of Business Administration and Social Studies*, 6(1), 28-35.
- Goldin, C. D. (1991). The Role of World War II in the Rise of Women’s Employment. *The American Economic Review*, 81(4), 741-756.
- Gomulka, J., & Stern, N. (1990). The Employment of Married Women in the United Kingdom 1970-83. *Economica*, 57(226), 171-199. <https://doi.org/10.2307/2554159>.
- Granger, C. W. J., & Yoon, G. (2002). *Hidden Cointegration* (SSRN Scholarly Paper Sy 313831). <https://doi.org/10.2139/ssrn.313831>.
- Gülmez, A. (2015). OECD Ülkelerinde Ekonomik Büyüme ve Hava Kirliliği İlişkisi: Panel Veri Analizi. *Kastamonu Üniversitesi İİBF Dergisi*, (9), 18-30.
- Günaydın, D. & Çetin, M. (2015). Genç İşsizliğin Temel Makroekonomik Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(22), 17-34.
- Gürün Karatepe, S. & Arman, M.S. (2019). Türkiye’de Eğitimli Kadın İşsizliğinin Temel Belirleyicileri ve Mevcut İstatistiksel Görünüm, *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 11(2), 32-47.
- International Labor Organization (2022). Global Employment Trends for Youth 2022, (2022). Erişim Tarihi: 22 Kasım 2022, İnternet Adresi: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_853321.pdf
- Kao, C. (1999). Spurious Regression and Residual-Based Tests for Cointegration in Panel Data. *Journal of Econometrics*, 90, 1-44. DOI: 10.1016/S0304-4076(98)00023-2.
- Kılıç, M. & İspiroğlu, F. (2019). Araştırma-Geliştirme Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Yükselen Piyasalar Ekonomileri İçin Bir Uygulama. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 255-263. DOI: 10.18506/ane-mon.429901.

- Klasen, S., Lee, T.T., Pieters., J. & Silva Santos, S. (2020). What Drives Female Labour Force Participation? Comparable Micro-level Evidence from Eight Developing and Emerging Economies, *The Journal of Development Studies*, 57(3), 417-442.
- Kuvvetli Yavaş, H. (2021). Türkiye’de Genç Kadın İşsizliği ve İşgücü Politikaları. *Çalışma ve Toplum*, 1(68), 151-180.
- Küçük Aksu, S. (2022). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye’de Eğitim ve Kadın İstihdamına Yansımaları. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 159-177.
- Landes, E. M. (1980). The Effect of State Maximum-Hours Laws on the Employment of Women in 1920. *Journal of Political Economy*, 88(3), 476-494.
- Lee, J. & Strazicich, M.C. (2004). Minimum Lagrange Multiplier Unit Root Test with One Structural Break, *Appalachian State University Working Papers*, 4(17), 1-15.
- Levent, C. & Arvas, M. A. (2019). Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Bölgesel Yoksulluğa Etkisi: Düzey-1 Bölgeleri Üzerine Panel Veri Analizi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (46), 171-194.
- Levent, C., Arvas, M.A. & İnce Yenilmez, M. (2018). Kadınların İşgücüne Katılımını Belirleyen Faktörlerin Probit Model ile Tahmini: Van İli Örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42(42), 245-270.
- Liotti, G. (2020). Labour market flexibility, economic crisis and youth unemployment in Italy. *Structural Change and Economic Dynamics*, 54, 150-162. <https://doi.org/10.1016/j.strueco.2020.04.011>.
- Maki, D. (2012). Tests for Cointegration Allowing for an Unknown Number of Breaks. *Economic Modelling*, 29(5), 2011-2015.
- Mincer, J. (1962). Labor Force Participation of Married Women: A Study of Labor Supply. *NBER Chapters*, 63-105.
- Neumark, D., & Postlewaite, A. (1998). Relative income concerns and the rise in married women’s employment. *Journal of Public Economics*, 70(1), 157-183. [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(98\)00065-6](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(98)00065-6).
- OECD Statistics. (2022). Erişim Tarihi: 28.11.2022. İnternet Adresi: <https://stats.oecd.org/>.
- Oppenheimer, V. K. (1973). Demographic Influence on Female Employment and the Status of Women. *American Journal of Sociology*, 78(4), 946-961. <https://doi.org/10.1086/225412>.
- Özel, H.A. (2012). Ekonomik Büyümenin Teorik Temelleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 63-72.
- Öztürk, Ö. (2017). *Üniversite Mezunu Kadınların İşsizlik Süreçlerinin Değerlendirilmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Pedroni, P. (1999). Critical Values for Cointegration Tests in Heterogeneous Panels with Multiple Regressors, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 61(S1), 653-670.

- Pedroni, P. (2001). Purchasing Power Parity Tests in Cointegrated Panels. *Review of Economics and Statistics*, 83(4), 727-731.
- Pedroni, P. (2004). Panel Cointegration: Asymptotic and Finite Sample Properties of Pooled Time Series Tests with an Application to the PPP Hypothesis. *Econometric Theory*, 20(03), 597- 625.
- Pesaran, M. H. (2004). General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels. *SSRN Electronic Journal*. DOI: 10.2139/ssrn.572504.
- Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence. *Journal of Applied Econometrics*, 22(2), 265-312.
- Pesaran, M.H., & Yamagata, T. (2007). Testing Slope Homogeneity in Large Panels. *Econometrics*, 142(1), 50. DOI: 10.1016/j.jeconom.2007.05.01.
- Pfau-Effinger, B. (2012). Women's employment in the institutional and cultural context. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 32(9/10), 530-543. <https://doi.org/10.1108/01443331211257634>.
- Rosenfield, S. (1989). The Effects of Women's Employment: Personal Control and Sex Differences in Mental Health. *Journal of Health and Social Behavior*, 30(1), 77-91. <https://doi.org/10.2307/2136914>.
- Srivastava, N., & Srivastava, R. (2010). Women, Work, and Employment Outcomes in Rural India. *Economic and Political Weekly*, 45(28), 49-63.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı 11. Kalkınma Planı (2019-2023). *İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı*. Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara 2018.
- Topçu, M. & Biçimveren, L. (2020). Türkiye'de Bölgesel Genç İşsizlik: Belirleyiciler Cinsiyete Göre Değişken mi? *Journal of Economic Policy Researches*, 7(2), E-ISSN: 2148-3876.
- The World Bank Data (2022). Erişim Tarihi: 24.12.2021, İnternet Adresi: <https://data.worldbank.org/indicator/SE.TER.CUAT.ST.FE.ZS>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). Erişim Tarihi: 22 Kasım 2022, İnternet Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2022>.
- UNICEF (2008). The Child Care Transition, UNICEF Innocenti Research Centre Report Card 8, Florence, Italy.
- van der Lippe, T., & van Dijk, L. (2002). Comparative Research on Women's Employment. *Annual Review of Sociology*, 28, 221-241.
- Westerlund, J. (2005). New Simple Tests for Panel Cointegration. *Econometric Reviews*, 24(3), 297-316. DOI: 10.1080/07474930500243019.
- Westerlund, J. (2006). Testing for Panel Cointegration with Multiple Structural Breaks. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 68(1), 101- 132.
- Westerlund, J. (2007). Testing for Error Correction in Panel Data. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 69(6), 709-748.

- Westerlund, J. (2008). Panel Cointegration Tests of the Fisher Effect. *Journal of Applied Econometrics* 23(2), 193-233.
- Westerlund, J. & Edgerton, D.L. (2007). A Panel Bootstrap Cointegration Test. *Economics Letters*, 97, 185-190.
- Yardımcıoğlu, F. & Gülmez, A. (2013). Türk Cumhuriyetlerinde İhracat ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Panel Eşbütünleşme ve Panel Nedensellik Analizi. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 8(1), 145-161.
- Yousefy, A., & Baratali, M. (2011). Women, Employment and Higher education schoolings. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 3861-3869. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.04.386>.
- Zeren, F. & Kılınc Savrul, B. (2017). Kadınların İşgücüne Katılım Oranı, Ekonomik Büyüme, İşsizlik Oranı ve Kentleşme Oranı Arasındaki Saklı Koentegrasyon İlişkisinin Araştırılması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 87-103.
- Zivot, E. & Andrews, D.W.K. (1992). Further evidence on the great crash, the oil-price shock, and the unit-root hypothesis. *Journal of Business & Economic Statistics*, 10, 251-270.